

ISSN 0535 - 8418

SERİ SERIES SERIE SÉRIE	A	CİLT VOLUME BAND TOME	46	SAYI NUMBER HEFT FASCICULE	2	1996
----------------------------------	---	--------------------------------	----	-------------------------------------	---	------

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
D E R G İ S İ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL
ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL
REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

TÜRK ORMAN HUKUKUNDA MAKİ UYGULAMASI VE SONUÇLARI

Doç. Dr. Sedat AYANOĞLU¹⁾

Kısa Özet

Akdeniz rejyonunun karakteristik bitki örtüsü olan Makilik alanlar, antie-rozyonal ve hidrolojik fonksiyonları yanında potansiyel ağaçlandırma alanı olmaları ve zengin gen kaynakları ihtiva etmeleri nedeniyle yarı kurak kuşakta yer alan ülkeler açısından son derece önemlidir.

Buna rağmen makilik alanlar ülkemizde en fazla tartışılan ve farklı yasal düzenlemelere konu olan alanlardır. Bu düzenlemeler; Orman Kadastro Komisyonlarının makilik alanlar hakkında farklı uygulamalar yapmasına neden olduğu gibi, Yargıtay daireleri ve Hukuk Genel Kurulu arasında içtihat aykırılığına da yol açmıştır. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu makilikler hakkında uygulamalarda birliği sağlamak için yeni bir karar verdiğinden konu yeniden tartışılmaya başlanmıştır.

Bu çalışmada; maki kavramı, benzer formasyonlarla ilişkisi üzerinde durulduktan sonra, maki uygulaması hakkında bilgi verilmiş, Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararının da bir değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

1. GİRİŞ

Ülkemizde düzenli ormancılık faaliyetinin başlangıcı kabul edilen 1937 tarihli 3116 sayılı Orman Kanunu makilik alanları orman saymıştır. Bu dönemde fundalıklar orman sayılmamış, ancak Orman İdaresi fundalık alanların tefriki konusunda herhangi bir girişimde bulunmadığı gibi, sahihsiz olan ve orman muhafaza karakteri taşıyan veya düzenli orman hasılatı veren fundalıkları orman saymıştır.

1945 yılında 4785 sayılı Yasa tüm özel ormanları hiçbir işlem ve bildirim lüzum kalmaksızın devletleştirdiğinden makilik alanlar devlet ormanına dönüşmüştür.

1950 yılında yürürlüğe giren 5653 sayılı Yasa fundalıkları orman sayılmayan yerler arasından çıkararak maki kapsamına dahil etmiş, orman muhafaza karakteri taşıyan veya düzenli hasıla veren makilik alanları orman saymış bunun dışında kalanların ormandan tefrikini öngörmüş-

1) İ.Ü. Orman Fakültesi Ormancılık Hukuku Anabilim Dalı

tür. Bu işlemin yapılması için 1950 yılında "Maki Tefrik Yönetmeliği" çıkartılarak yaklaşık 500.000 ha makilik alan orman sınırları dışına çıkartılmıştır.

1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu 1. maddesi orman tanımını değiştirmiş, "hasıla verme" koşulunu kaldırmıştır. (j) bendi de orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan makilik alanları orman saymamıştır. Bu düzenlemeye göre maki tefriki; hasıla verme koşulu gözetilmeden 1959 yılına kadar eski yönetmeliğe göre sürdürülmüştür. 1959 yılında Maki Tefrik talimatnamesi yürürlüğe konularak yeni esaslara göre maki tefrik işlemlerine devam edilmiştir. Bu dönemde yaklaşık 90.000 ha. makilik alan tefrik edilmiştir.

15/10/1961 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa, 131. maddesi ile orman sınırlarının daraltılmasını yasakladığından maki tefriğine ara verilmiş, makilik alanların orman sınırları dışına çıkarılması konusunda 6831 sayılı Kanun'un 2. maddesinden yararlanılmıştır.

1961 Anayasasının 1970 yılında 1255 sayılı Kanun'la değiştirilmesinden sonra orman niteliğini kaybeden, tarım alanı veya yerleşim yeri haline dönüşen alanların veyahut tarımda ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar görülen alanların orman sınırları dışına çıkarılması olanağı doğmuştur. Bundan sonra artık maki tefrikinden değil, orman sınırları dışına çıkarma işleminden söz edilebilir.

Maki tefriki konusunda farklı uygulamalara neden olan asıl düzenleme, 5653 sayılı Kanun ve bu kanuna dayanan Yönetmeliktir. Zira; söz konusu yönetmelik yasaya aykırı hükümler içermektedir. Bu nedenle, orman Kadastro Komisyonlarından bir kısmı bu işlemleri hiç dikkate almamış, bir kısmı ise maki tefrik işlemlerine geçerlilik tanımışlardır. Orman Kadastrosundaki bu farklı uygulama Yargıtay'a da yansımış bir kısım daireler yasaya aykırı yönetmeliğe dayalı işlemlerin yok hükmünde olduğunu kabul ederek bu işlemlere dayalı tapuların geçersiz olduğuna karar vermişlerdir. Bir kısım daireler ise, yönetmeliğin yasaya aykırı olmadığına ve özel yasalara göre oluşturulan tapuların geçerli olduğuna karar vermişlerdir.

İçtihat aykırılığını gidermek üzere toplanan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu maki tefrik işlemlerinin ve bu işlemlere dayalı tapuların geçerli olduğuna karar vermiştir. Türk Hukukunda kamu mallarına ilişkin yasal ve anayasal düzenlemelere ve Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın bir kısım kararlarına aykırı düşen bu kararın mümkün mertebe dar uygulanması gerekir. Ayrıca, maki tefrik işleminin 5658 sayılı Yasa ile ilişki kurularak devletleşen ormanlarına iadesi sağlayamayacağı da gözönünde tutulmalıdır.

2. MAKİ VEJETASYONU, OLUŞUMU, YAYILIŞI VE BENZER BİTKİ FORMASYONLARINDAN FARKI

2.1 Maki Vejetasyonu

Maki : Genel olarak çalı ve ağaçcık halindeki 1.5-2.5 metre boyunda, bazen 3-4 metreye erişebilen, daimi yeşil ve deri gibi sert yapraklı ve kendisine özgü bir dış görünüşü olan, çok kere sık bir halde bulunan bitkilerin meydana getirdiği bir formasyondur (KAYACIK 1948).

Maki; floristik kompozisyonuna katılan bitkilerin boylarına göre, "boylu maki" (4-5 metre boyunda), "bodur maki" (1.5-2 m. boyunda) diye ikiye ayrılır. Maki vejetasyonu kompozisyonuna katılan baskın türlere göre de isimlendirilir (Örneğin; *Q coccifera* makisi, *Arbutus-Olea-Phillyrea* makisi, *Ceratonia-Myrtus* makisi, *Myrtus-Nerium-aurus* makisi gibi.) Makilik alanlar halk dilinde "pırnalık", "sandallık" "Fundalık" ve "mersinlik" şeklinde de adlandırılır.

Maki Ege bölgesinde 600-700 metreye, Akdeniz bölgesinde ise 900 metreye kadar çıkar. Makinin floristik kompozisyonuna katılan odunsu ve otsu bitkiler şunlardır : *Quercus coccifera* (Kermes meşesi), *Syrax officinalis* (Tasbılı çalıtısı), *Myrtus communis* (Mersin), *Arbitus unedo* (Kocayemiş), *A. andrachne* (Sandal), *Phillyrea latifolius* (Akçakesme), *Olea europaea L. var. sylvestris* (Delice), *Pistacia terebinthus* (Menengiç), *P. lentiscus* (Sakız), *Rhus coriaria* (Deric)

sumağı), *Cotinus coggygia* (Peruka çalısı), *Laurus nobilis* (Defne), *Ceratonia siliqua* (Harnup, Keçiboynuzu), *Anagyris foetida* (Kokarçalı), *Erica arborea* (Ağaç fundası), *Erica verticillata* (Pembe çiçekli funda), *Cercis siliquastrum* (erguvan), *Jasminum fruticans* (Yabani yasemin), *Nerium oleander* (Zakkum), *Cistus creticus* (pembe çiçekli laden), *C. salvifolius* (Beyaz çiçekli laden), *C. parvifolius* (Küçük pembe çiçekli laden), *C. monspeliensis*, *Fontanesia phillyreoides* (Katırtırnağı), *Asparagus acutifolius* (Yabani ahlat), *Osyris alba*, *Spartium junceum* (Katırtırnağı), *Asparagus acutifolius* (Yabani kuşkonmaz), *Calicotome spinosa* (Keçiboğan), *Sarcopoterium spinosum* (Abdesbozan), *Genista acanthocladus*, *Lavandula cariensis*, *Rosmarinus officinalis*. vb. (YALTIRIK 1974).

2.2 Makinin Oluşumu

Bir görüşe göre maki Akdeniz bölgesinin bir "klimax"ı, yani primer bir vejetasyon tipidir. Diğer bir görüşe göre ise Akdeniz rejonunda tahrip edilen ormanları yerini alan sekonder bir vejetasyon tipidir.

2.2.1 Primer Maki Görüşü

Bu görüşü savunan yazarlar makinin orman veya step gibi orjinal bir formasyon olarak doğada uzun zamandan beri mevcut olduğunu söylemektedirler. FLICHTE/BRIGUET, RIKLI, PHLIPPSON, makinin yok olan ormanların yerine geçtiğini kabul etmekle birlikte, çoğu zaman primer bir vejetasyon olduğundan şüphe edilemeyeceğini belirtmektedir. NEGRİ, makinin daima tekerrür eden florasının aslını üçüncü zamanda (Tersiyer) mevcut olan subtropik bir bitki grubunda toplamanın mümkün olduğunu ve bu türlere yakın akraba olan türlerin tersiyer katları (Miyosen ve Pilyosen) arasında fosil olarak bulunduğunu belirtmektedir. NEGRİ'nin bu tespitleri Arkeo-Botanik araştırmalarla da doğrulanmış, hatta Türkiye'nin jeolojik çağlara göre mutemel vejetasyon haritaları da yapılmıştır (AYTUĞ/GÖRCELİOĞLU 1994).

2.2.2 Sekonder Maki Görüşü

Bu görüşe göre maki vejetasyonu Ege ve Akdeniz bölgelerindeki yapraklı ve iğne yapraklı ormanların tahribi sonucunda refakat florasını oluşturan maki elemanlarının baskın duruma geçmesiyle oluşmuştur (ADAMOVIÇ/BERNHARD/YALTIRIK). Ege ve Akdeniz bölgesindeki Kızılcım, Fıstıkçamı ve Palamut meşesi ormanlarında maki elemanlarına rastlanması bu bölgelerdeki maki alanlarının sekonder nitelikte olduğuna delil teşkil etmektedir (YALTIRIK/ÖZDÖNMEZ/EVCİMEN). Bazı uzmanların izlenimleri de aynı kaanati desteklemektedir (BAŞARAN 1978; KAYACIK, 1948).

2.2.3 Yalancı Maki (Pseudomachie)

Yalancı makiye iklim bakımından geçiş zonlarında, yapraklı ağaç ormanlarında rastlanır. Maki açısından da geçiş zonu kabul edilen bu bölgelerde yapraklı ağaç ormanlarının altında değişik oranlarda maki elemanları bulunur. Bu ormanların tahribi sonucunda maki elemanları baskın duruma geçerek sahanın % 50'den fazlasını işgal eder ki bu durum, bitki coğrafyacıları tarafından yalancı maki olarak adlandırılır. Gerçek maki ile kolayca karıştırılabilecek olan bu formasyon aslen yapraklı ağaç ormanıdır. Bu ilişkilerin yeterince bilinmemesi altında orman olan bu yerlerin primer maki olarak nitelendirilmesine yol açar (YALTIRIK/ÖZDÖNMEZ/EVCİMEN 1973). GÖNEN'e göre Marmara sahili boyunca yer yer yalancı maki olarak adlandırılan bitki topluluklarına rastlanır, ancak bu formasyon Kanunda belirtilen Akdeniz ikliminin vejetasyon üzerinde yarattığı tipik bir intibak formasyonunun ifadesi olan sert yapraklı ve kısmen kokulu çalı topluluklarından meydana gelen gerçek bir maki formasyonu değildir. Daha çok birkaç maki elemanının tahrip edilen orman alanlarına yerleşmesi sonucu oluşmuştur.

2.2.4 Maki Vejetasyonuna Dahil Olmadığı Kabul Edilen Türler

Maki konusunda tartışma yaratan bir diğer husus *Quercus Ilex* (Pırnal Meşesi) ve *Quercus coccifera* (Kermes meşesi)'dir. Uzmanlar her iki meşe türünün de aslında ağaççık değil ağaç olduğu görüşündedirler. YİĞİTOĞLU (1941), Pırnal meşesi ile Kermes meşesinin maki formasyonuna dahil sert yapraklılardan ayrı düşünülmesi gerektiğini belirtmektedir. TOYGAR (1964), her iki ağaç türünün de ağaççık olmayıp ağaç olduğunu Akdeniz ikliminin hakim olduğu yerlerde bu türler çalılışmış ve bodur hallerde rastlanmasının tabii ve morfolojik bünye icabı değil, dış etkilerin bir sonucu olduğunu belirtmektedir. KAYACIK, Mersin yöresine yaptığı bir gezide 10-15 metre-boyunda ve 40-50 cm. çapında Kermes meşelerinden oluşan meşçereler gördüğünü bildirmektedir.

Bu gözlemler ve değerlendirmeler Kermes meşesi ile Pırnal meşesinin ağaç olduğunu, işgal alanı itibarı ile de ormanlarımız içinde geniş alanlar kapladığını göstermektedir. Bu nedenle 1959 tarihli Maki Tefrik Talimatnamesinde kapsam dışında bırakılmış ancak, 1964 yılında yeniden kapsama dahil edilmiştir.

2.3 Funda Vejetasyonu

Fundalıklardan "Erica" cinsinin kapladığı alanlar anlaşılır (6738 sayılı Orman Nizamnamesi, 1937). Ancak, funda neveleri maki formasyonuna dahil ağaççıklar arasında sayılmaktadır. Bu nedenle maki formasyonundan ayrılması oldukça güçtür.

Funda türlerinin *Erica arborea* (Funda) ve *Erica verticillata* (süpürge çalısı) olmak üzere iki doğal türü bulunmaktadır ve boylarının 3 metreyi geçmediği belirtilmektedir (Maki Tefrik Talimatnamesi, 1959). Erica türleri genelde 1-1.5 metreye kadar boylanabilen, her dem yeşil küçük boy çalılardır. Afrika'nın güneyi, Akdeniz bölgesi, Atlantik kıyıları ve İskandinav ülkelerinde doğal olarak görülmektedir. Türkiye'de Akdeniz-Ege ve Marmara'da Erica arborea ve Erica verticillata'ya rastlanmaktadır (ULUOCAK 1995). Aslında bu türler maki elemalarıdır ve değişik oranlarda maki kompozisyonuna katılırlar. Maki vejetasyonu içinde Erica türlerinin hakim duruma geçmesi bu vejetasyonun fundalık olarak nitelendirilmesine yol açar.

Sonuç olarak; fundanın bağımsız bir formasyon olmadığı, Erica türlerinin hakim olduğu maki formasyonu olduğu söylenebilir.

2.4 Garig Vejetasyonu

Bu vejetasyon tipini makiden ayıran en belirgin özellik fazla boylanmamasıdır. Boyları 50 cm ile 1 metre arasındadır. Susuzluğa dayanıklıdır ve derin kök yaparlar. Büyük kış yapraklarını küçük yaz yaprakları ile değiştirebilirler (YALTIRIK 1974). Bu formasyonun belirleyici türü "Sacropoterium spinosum"dur. Garig kompozisyonuna katılan başlıca türler; *Sacropoterium spinosum*, *Fumana arabica*, *F. thymifolia*, *Cistus salvifolius*, *Teucrium divaricatum* T. *creticum*, *Salvia triloba*, *Micromeria nervosa*, *Majorana syriaca*, *Genista acanthoclada*, *Phlomis viscosa*, *P. cretica*, *Calicotome villosa*, *Erica verticillata*, *Thymbra spicata*, *Satureja thymbra*'dır (YALTIRIK 1974). Genellikle yastık biçiminde küçük kümeler halinde bodur çalılardan oluşur ve yazın sararıp boz bir renk aldığından maki vejetasyonundan kolayca ayırt edilir. Bu vejetasyona daha ziyade toprağın sığlaştığı, yağışların azaldığı, toprak-su dengesinin çok bozulduğu, güneş ışığının entansif olduğu bölgelerde rastlanır.

Sonuç olarak; Garig veya Frigana vejetasyonunun makinin degradasyonu sonucunda oluşan sekonder nitelikte bir bitki formasyonu olduğu kabul edilmektedir (YALTIRIK 1974).

2.5 Makinin Akdeniz Ülkelerinde ve Ülkemizdeki Yayılışı

Maki vejetasyonu Akdeniz rejyonunda İspanya'dan Filistin'e kadar uzanan geniş bir ya-

yılış göstermektedir. Ülkemizde Karadeniz Bölgesinde Kızılırmak'tan batıya doğru Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde genellikle kıyılara yakın dağların yamaçlarını, alçak tepeleri ve yer düzlükleri kaplamaktadır. Bazı önemli nehir vadilerinin deniz etkisini iç kesimlere taşımaları nedeni ile sahilден 100 km. kadar içerilere sokulabilmektedir. Dikey olarak genellikle 500-600 metreye kadar yükselmekte, bazı mıntikalarda 900-1000 metreye kadar çıkmaktadır (Antalya-Kaş-Ahıçlı).

3. Funda ve Maki Uygulaması

3.1 1937 yılından önceki uygulama

1858 tarihli Arazi Kanunnamesi'nin 103. maddesi "pırnallık"ları mevat "ölü" arazi sınıfına dahil etmiştir, ayrıca 19., 91., ve 104. maddelerinde orman, pırnallık ve cibal-i mübaha terimlerine yer vermiştir. Arazi Kanunu şarihlerinden Atıf Bey ve Halis EŞREF beyler orman ve pırnallık terimlerini; bodur ağaçları (eşçarı sagireyi) ihtiva eden ve koru haline getirilmesi uzun zaman gerektiren, hatta yetişme ortamı koşulları itibarı ile imkansız olan ağaçlık sahalar olarak tanımladılar (TOYGAR 1964). TOYGAR'a göre, orman ve pırnallık terimleri aynı anlama gelmektedir ve pırnallık terimi tam olarak makilikleri ifade etmektedir. Ölü arazi Medeni Kanun'un 641. maddesine göre devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan sahihsiz araziye tekabül eder. Sahipsiz arazinin imar ve ihya yoluyla mülk edinilmesi mümkündür (KÖPRÜLÜ 1956). Pırnallıklar cibal-i mübahadada bulunabilir. Bunlardan yararlanma tamamen serbesttir, imar-ihya ve hakkı karar yoluyla mülk edinilmesi mümkündür (KÖPRÜLÜ 1949).

Şu halde; ölü arazideki makilik alanlardan imar-ihya veya iskan kanunlarına göre verilen tapular eski hukuka göre geçerlidir. Ancak, cibal-i müdahadaki pırnallıklar için aynı şey söylene-
mez. Zira, bunlar eski hukukumuzda göre orta malı nev'inden kamu malı sayılırlar ve özel mülk haline dönüştürülemezler (ONAR 1944).

3.2 3116 Sayılı Kanuna Göre Funda ve Maki Uygulaması

3116 sayılı Kanunun 1. maddesi "Kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olupta herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağççıkların toplu halleri yerleri ile beraber orman sayılır" diyerek ormanı tanımlamış, 2. fıkrada ise istisnalara yer vermiştir. Bu kanuna göre fundalıklar orman sayılmamıştır.

Ziraat Vekaleti Kanun'un 1. ve 43. maddelerine dayanarak bazı koşullarla fundalık alanları orman saymış ve Funda tefrikine teşebbüs dahi etmemiştir. Fundalıkların orman sayılabilmesi için herşeyden önce sahihsiz olmaları gerekir. Ayrıca, herhangi bir çeşit orman hasılatı vermeleri veya muhafaza ormanı karakteri taşımaları gerekir.

11.6.1937 tarih, 6738 sayılı Orman Nizamnamesi'nin 8. maddesinin 2. fıkrası da "sahipsiz olduğu taayyün eden ve ormanla alakaları bulunan mahallerin tahdidinde devlet ormanı lehine yapılır diyerek fundalıkların tahdidine olanak vermektedir. Orman Genel Müdürlüğü'nün 6.8.1945 tarihli tamimi de konuya açıklık getirmektedir. Bu tamimde fundalıklardan yalnız Erica cinsinin işgal ettiği ve içinde orman ağaç ve ağççıklarının bulunmadığı sahaların anlaşıldığını, bu sahaların; ormanla bitişik ve muhafaza edildikleri takdirde orman halini alamayacakları ve hiçbir suretle orman hasılatı veremeyecekleri anlaşılan yerler olduğu bildirilmiştir.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi de 3.4.1944 tarih 3594 E-3201 K. sayılı ilamında "... fundalıklardan açılan 4 dekar mahal orman mefhumuna dahil ve ormandan tarla küşadı kanunen memnu bulunmuş olduğu cihetle..." diyerek Ermenek Mahkemesi'nce verilen kararı bozmuştur (ERANIL 1948). Bu karar sözkonusu uygulamanın Yargıtay'ca da benimsendiğini göstermektedir.

3.3. 4785 Sayılı Kanunun Funda ve Makilik Alanlara Etkisi

Bu kanun; 13.7.1945 tarihi itibarı ile varolan tüm özel ormanları devletleştirmiş, funda ve makilikler açısından herhangi bir değişiklik yaratmamıştır. Ancak, 3116 sayılı Kanun'a göre orman sayılan funda ve makilik alanların mülkiyeti devlete intikal etmiştir. Bu alanlara ilişkin tapular hukuki geçerliliğini yitirmiştir.

3.4 5653 Sayılı Kanun ve Uygulaması

Bu kanun; orman tanımını değiştirerek muhafaza ormanı karakteri taşıyan veya düzenli orman hasılat veren makilikleri orman saymamış, fundalıkları da orman sayılmayan yerler arasından çıkarmıştır (Madde 1/e ve 3. fıkra).

5653 sayılı Kanun; makilikleri iki istisna dışında orman saymamış, ancak; fundalıkları maki kapsamına sokarak Ziraat Vakeletince sürdürülen uygulamaya da yasal dayanak oluşturmuştur. 5653 sayılı Kanun makilik alanların tefriki görevini Ziraat Vekaletine vermiştir. Ancak, bu yetkinin nasıl kullanılacağına dair Yasa'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca, maki tefrikinin sınırlaması kesinleşmiş ormanlarda yapılabileceğine dair herhangi bir düzenleme de yoktur.

Makilik alanların tespit ve tefriki için 17.8.1950 tarihli "Makilik ve Orman Sahalarının Birleştiği Yerlerde Orman Sınırlarının Tespitine Ait Yönetmelik" yürürlüğe konulmuştur.

Yönetmelik 1. maddesi ile makilik alanların yayılışını belirtmekte ve tefrik görevini tahdit komisyonları yanında mahalli teşkilat tarafından oluşturulacak özel komisyonlara vermektedir. Bu düzenleme orman sınırlarını belirlemede sadece tahdit komisyonlarının yetkili olduğu gerekçesi ile yasaya aykırı bulunmaktadır. Yönetmeliğin 2. ve 3. maddeleri makilik alanları ve maki florasını tespit etmektedir. Buna göre makiyi oluşturan ağaççıklar; Phyllaria (Akçakesme), Funda neveleri, Laden neveleri, Akgünlük (Tebih ağacı), Defne, Sandal, Kermes meşesi, Pırnal meşesi, Mersin, Zakkum, Ilgın neveleri, yaprağını döken somak neveleri, yaprağını döken somak neveleri, Çaltı veya Karaçalı şeklinde belirlenmiş ve maki kapsamı oldukça genişletilmiştir. Uzmanlar tarafından orman ağacı sayılan Sandal, Pırnal meşesi, Kermes meşesinin de maki florasına dahil edildiği görülmektedir (TOYGAR 1964; BAŞARAN 1978). 2. maddenin 2. bendi "yukarıda sayılan ağaççıklardan müteşekkil formasyonla örtülü sahalar düz ve inbat kabiliyeti fazla olan yerlerde, işgal sahası itibarı ile % 10 nisbetine kadar koru % 25 nisbetine kadar baltalık orman teşkil eden ağaççıkları ihtiva etse dahi maki sahası sayılır" diyerek yasaya aykırı bir düzenlemeye yer vermiştir. Bu nedenle, Yargıtay uygulamasında bu yönetmeliğe dayalı işlemlere geçerlik tanınmamıştır.

Bu yönetmeliğe göre özellikle Marmara ve Ege bölgesi ağırlıklı olmak üzere toplam 781.693 ha alanda çalışılmış, 491.595 ha makilik alan tefrik edilmiştir.

3.5 6831 Sayılı Kanuna göre Funda ve Makilikler

6831 sayılı Kanun makiliklerle ilgili doğrudan ve dolaylı bazı hükümler taşımaktadır (Md. 1/j, md. 2, 3 ve 23). 6831 sayılı Kanunun 1. maddesinin j bendi orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan funda ve makilik alanları orman saymamıştır. Bu kanun hasıla verme koşulunu da kaldırdığından, 24.12.1959 tarihinde "Funda ve Makilik Alanların Tespitine Ait Talimatname yürürlüğe girene kadar uygulama, hasıla verme koşulu dikkate alınmadan eski yönetmeliğe göre sürdürülmüştür. Aynı tebliğe göre makilik alanların orman sayılıp sayılmayacağı konusunda sadece Orman Tahdit Komisyonları'nın yetkili olduğu belirtilmektedir. Bu şekilde geçiş döneminde orman sınırlarının tespiti konusunda sadece tahdit komisyonları yetkili kılınmıştır.

3.6 Funda ve Makilik Alanların Tespitine Ait Talimatname

Talimatnamenin 1. maddesinde amaç, "6831 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (j) bendinde yazılı toprak ve orman muhafaza karakteri taşımayan funda ve maki sahalarının tesbiti işi aşağıdaki esaslara göre yürütülür" biçiminde ifade edilmiştir.

Funda ve makinin tanımlandığı ve makiyi oluşturan türlerin açıklandığı 2. maddede, maki; fakir topraklar üzerinde bulunan kserofit bünyeli daimi yeşil ve sert yapraklı ve boyları en çok 3 metreyi geçmeyen ağaçların teşkil ettiği bir bitki formasyonu şeklinde tanımlanmıştır. Aynı maddeye göre; bu formasyonun ülkemizde *Myrtus communis* (Mersin), *Laurus nobilis* (Defne), *Olea oleaster* (Yabani Zeytin-Delice), *Arbutus andrachne* (Sandal), *Spartium junceum* (Katırtırnağı), *Quercus ilex* (Pınal meşesi), *Quercus coccifera* (Kermes meşesi), *Phillyrea media* (Akça kesme), *Calycotome villosa* (Keçi öldüren), *Pistacia terebinthus* (Terbentin ağacı), *Pistacia lentiscus* (Sakız), *Erica arborea* (Funda), *Erica verticillata* (Süpürge çalısı), *Cotinus coggigria* (Çitlengiç), *Cercis siliguastrum* (Erguvan), *Sytrax officinalis* (Tesbih), *Aliurus aculeatus* (Karaçalı), *Ligustrum vulgare* (Kurtbağrı), *Ruscus aculeatus* (Herdemtaze), *Ceratonia siligua* (Keçiboynuzu), *Adenocarpus parvifolius*, *Cistus villosus*, *Cistus salviaefolius* (Laden), *Juniperus oxycedrus* (Katran ağacı)'dan teşekkül edeceği ve deniz seviyesinden de en çok 400-500 m. kadar yükselebileceği belirtilmektedir. Funda tabirinden de Erica cinsinin anlaşılacağı ayrıca ifade edilmiştir. Bu madde ile önceki yönetmelikte yer almayan *Laurus nobilis*, *Olea oleaster*, *Spartium junceum*, *Colycatome villosa*, *Pistacia terebinthus*, *Pistacea lentiscus*, *Cotinus coggigria*, *Cercis siliguastrum*, *Ligustrum vulgare*, *Ruscus aculeatus* (Herdemtaze), *Ceratonia siligua* (Keçiboynuzu), *Adenocarpus parvifolius*, *Cistus villosus*, *Cistus salviaefolius* (Laden), *Juniperus oxycedrus* (Katran ağacı)'dan teşekkül edeceği ve deniz seviyesinden de en çok 400-500 m. kadar yükselebileceği belirtilmektedir. Funda tabirinden de Erica cinsinin anlaşılacağı ayrıca ifade edilmiştir. Bu madde ile önceki yönetmelikte yer almayan *Laurus nobilis*, *Olea oleaster*, *Spartium junceum*, *Colycatome villosa*, *Pistacia terebinthus*, *Pistacea lentiscus*, *Cotinus coggigria*, *Cercis siliguastrum*, *Ligustrum vulgare*, *Ruscus aculeatus*, *Ceratonia siligua*, *Adenocarpus parvifolius* ve *Juniperus oxycedrus* gibi türler de maki formasyonuna dahil edilmiştir. Bu madde ile önceki yönetmelikte yer almayan *Laurus nobilis*, *Olea oleaster*, *Spartium junceum*, *Colycatome villosa*, *Pistacia terebinthus*, *Pistacea lentiscus*, *Cotinus coggigria*, *Cercis siliguastrum*, *Ligustrum vulgare*, *Ruscus aculeatus*, *Ceratonia siligua*, *Adenocarpus parvifolius* ve *Juniperus oxycedrus* gibi türler de maki formasyonuna dahil edilmiştir. Bu şekilde uygulama alanı genişletilmiş olmaktadır. Ancak, maki formasyonunun deniz seviyesinden en çok 400-500 metre yüksekliğe kadar çıktığının kabulü ile bu alan dikey yönde önemli ölçüde kısıtlanmış olmaktadır. Halbuki maki formasyonu 1600 metreye kadar ulaşabilmektedir (KASAPLIGİL, 1947). Bu düzenleme ile erozyonun şiddetlendiği yüksek kesimlerdeki makilik alanlar orman rejimi içinde tutulmaya çalışılmıştır.

Talimatnamenin 3. maddesinde "Orman Kanununu 3. maddesi gereğince buldukları mevki, vaziyet ve haiz oldukları hususiyet noktasından memleketin ve halkın menfaat, sıhhat ve selametine yarayacak yerler, 23. maddesi gereğince arazi kayması ve yağmurlarla yıkanma tehlikesine maruz yerlerdeki maki ve fundalarla, meskun mahallerin havasını şose ve demiryollarını toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza dene ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafası için muhafazası zaruri olan maki ve fundalarla örtülü yerler veya aynı kanunun 25. maddesi gereğince mevkii ve haiz olduğu hususiyet itibarıyla orman rejimine giren sahaları, memleketin ilim hayatının istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, halkın çeşitli spor, dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistlik hareketlere imkan vermek maksadı ile milli park olarak ayrılacak funda ve makiliklere aynı kanunun 2. maddesi şümulüne girmeyen funda ve makilikler orman muhafaza karakteri taşıyor ve bu kabul yerler orman rejimi dışına çıkarılamaz" denilerek bölümün başlığında yer alan orman muhafaza kavramı açıklanmaya çalışılmıştır.

Talimatname ise 6831 sayılı Orman Kanununun 2., 3., 23. ve 25. maddelerini tekrarlamakla yetinmiş kavramı açıklamakta yetersiz kalmıştır.

Talimatnamenin "orman ve toprak muhafaza karakteri taşımasalar dahi Quercus coccifera ve Quercus ilex'in hakim ağaçcık türleri olarak karıştığı funda ve makilik sahalar orman rejimi dışına çıkarılamaz" şeklinde bir hükme de yer veren 4. maddesi O.G.M.'nin 21.5.1964 gün ve Şube 2-2820 teklifleri ve Bakanlık makamının 21.5.1964 günlü olurları ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Talimatnamenin 5. maddesinde, "üzerinde orman ağacı olan veya bitişiğindeki ormanların devamı şeklinde bulunan maki ve funda ile örtülü yerler, orman muhafaza karakteri taşımaları dolayısıyla orman rejimi dışına çıkarılamaz" denilerek açma suretiyle maki görünümünü almış ormanların korunması sağlanmaya çalışılmıştır.

Toprak muhafaza karakteri taşıma kavramı ise; Talimatnamenin 6.-9. maddelerinde şu şekilde açıklanmıştır; Funda ve makilerle örtülü bir alanda :

A- Hangi derecede olursa olsun toprak erozyonu varsa (tabaka, oluk, yarıntı), toprağın uzvi kısmı kısmen veya tamamen yıkanmışsa;

B- Toprak aşınması müşahade edilmese bile erozyon bakımından tehlike ve zarar vukuu melhuz ise;

C- Toprak sığ ve arazide kayma tehlikesi mevcutsa;

D- Arazi % 12'den fazla meyile haizse, bu kabil sahalar toprak muhafaza karakteri taşıyır ve orman rejimi dışına çıkarılmaz, şeklinde ifade edilmiştir.

Şu halde, makilik alanda; erozyon veya erozyon tehlikesi veyahut toprak kayma tehlikesi varsa veyahut da bu olgulardan hiçbirisi olmasa da genel arazi meyli % 12'nin üzerinde ise, toprak muhafaza karakteri taşıdığı kabul edilecektir. Makilik alanların orman sayılabilmesi için ön koşul teşkil eden bu iki kavram bugün halen geçerlidir ve orman kadastrounda büyük öneme sahiptir.

6831 sayılı Kanununa göre maki uygulaması 1960 yılı başına kadar eski yönetmeliğe göre yürütülmüştür. 1960 yılından sonra ise bu Talimatname hükümlerine göre yürütülmüştür ve toplam 98.928 ha. funda ve makilik alan tefrik edilmiştir. 1959-1962 yılları arasında maki tefrikine ara verildiği görülmektedir. Bu dönemde Orman Kanununun 2/B maddesi uyulmasına ağırlık verilmiştir. 1957 yılının Haziran ayında yürürlüğe konulan bir yönetmeliğe göre sürdürülen bu çalışmalar sonucunda 192.000 ha. arazi orman dışına çıkarılmıştır. Ancak, Milli Birlik Hükümeti bu işlemleri durdurarak geriye doğru iptal etmiştir. 15.10.1961 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa'nın 37. ve 131. maddeleri orman sınırlarının daraltılmasına olanak bırakmamıştır.

4. MAKİ TEFRİK ÇALIŞMALARININ DOĞURDUĞU SORUNLAR

4.1 Genel Olarak

Makiye tefrik edilen alanlar Toprak Tevzi Komisyonları vasıtası ile topraksız köylülere dağıtılmış ve tapuya bağlanmıştır. Tefrik edilen alanlar O.G.M.'nin 30.11.1951 tarih ve 2009-197 nolu tamim emirlerinin 2., 3., ve 4. maddelerinde belirtilen doğrultuda işlem yapılarak yeni orman sınırları tahdit haritalarına işlenmiş, tescil yapılmamış ise yeni sınırlara göre tescil talebinde bulunmuş, tescil yapılmış ise yeni sınırlara göre tapuda ifraz yaptırılarak bu kısımda orman idaresinin intifa hakkı terkin edilmiş ve bu sahalar Toprak Tevzi Komisyonları'na teslim edilmiştir. Bu komisyonlarca dağıtılan arazi kadastral tespit görecer tapuya bağlanmıştır.

Daha sonra 1744, 2896 ve 3302 sayılı yasalara göre yürütülen 2. madde uygulaması sırasında makiye tefrik edilen bu alanlar, maki tefrik işlemi dikkate alınmaksızın orman sayılmış ve orman sınırları içine alınmıştır. Bazı komisyonlar ise maki tefrik işlemini geçerli kabul ederek tefrik edilen alanları orman sınırları dışında bırakmışlardır.

4.2 Maki Tefrikinin Orman Kadasrosuna Etkisi

Orman Kadastro Komisyonları kadasrosu ilk kez yapılacak orman alanlarında 60 yıllık mevzuatı gözönünde tutarak uygulama yapmak zorundadır. Ayrıca; 4785 ve 5658 sayılı yasaları uygulama mecburiyeti de vardır. 1961 Anayasının 131. maddesinin 1255 sayılı kanunla değiştirilmesinden sonra 15.10.1961 tarihinden önce orman niteliğini kaybetmiş alanların orman sınırları dışına çıkarılması olanağı ortaya çıkmıştır. 1744 sayılı Kanun'la 6831 sayılı Kanun'un 2. maddesi değiştirilerek 1974 yılında Orman Sınırları Dışın Çıkarılacak Yerler Hakkında Tüzük yürürlüğe konulmuştur. Komisyonlar hem orman sınırlaması hem de orman sınırları dışına çıkarma işlemini birlikte yapmak zorunda bırakılmışlardır. Uygulamadaki aksaklıkları gidermek üzere 10.12.1987 tarihli Hukuk Müşavirliği'nin görüşü doğrultusunda makilıklar hakkında yapılacak uygulama aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir :

A- 3116 sayılı orman kanunu gereğince yapılan ve o günkü mevzuata göre orman sayıldığı için orman sınırları içine alınan ancak, 5653 sayılı yasaya göre de orman sayılmadığı için orman sınırları dışında bırakılan ve bugün yürürlükte olan 6831 sayılı yasanın j bendi gereğince orman sayılmayan makilik sahalar tevzi, temlik işlemleri yapılmış ve tapular alınmışsa;

Orman Kadastro Komisyonlarınca 3116 sayılı yasa gereğince yapılan orman sınırı aplike edilirken bu gibi yerler orman sınırları dışında bırakılmak suretiyle orman sınırının düzeltilerek aplike edilmesi uygun olacaktır.

Orman Kadastro Komisyonlarının bu anlamda yapacakları çalışma evvelce orman sayılan yer iken daha sonra yürürlüğe giren mevzuata göre ve halen bir kısım sahanın orman sayılmaması nedeniyle orman sınırının bu yasaya göre düzeltilmesinden ibaret olacaktır.

B- 3116 sayılı orman yasası gereğince yapılan sınırlamada o günkü mevzuata göre orman sayılan yer olduğu için orman sınırları içine alınan, bilahare 5653 sayılı yasa hükümlerine göre Maki Tefrik Komisyonlarınca tefrik edilen yerler için henüz tapu alınmamışsa; ortada mülkiyet yönünden kesinlik kazanmış bir hukuki durum bulunmadığından ve orman sınırlaması yapıldığı tarihteki mevzuata göre orman sayılmasalar dahi, 3116'ya göre geçirilen sınır aynen aplike etmek suretiyle orman sınırları içinde mütalaa edilemeleri gerekecektir.

Bu doğrultuda çalışma yapan Orman Kadastro Komisyonları, makiye tefrik edilen sahalardan durumunu, tevzi ve temlik işlemlerinden sonra "tapulu olma" ve "6831 sayılı kanunun 1. maddesinin j bendine göre orman sayılmama" kriterlerine göre değerlendirmişlerdir. Her iki şart birlikte gerçekleşmişse tahdit hattı aplike edilirken bu yerler orman sınırları dışında bırakılmak suretiyle orman sınırları düzeltilerek (değiştirilerek) aplike edilmiştir.

Makiye tefrik edilen alanlarda 1974 yılından sonra birbirinden farklı üç değişik uygulama yapılmıştır :

1- Orman Kadastro Komisyonları bir kısım aplikasyon çalışmalarında maki tefrik sahalalarını tamamen orman sınırları dışında bırakarak kesinleşmiş orman tahdit hattını değiştirmişlerdir. Bu şekilde maki tefrik çalışmalarına hukuki geçerlilik tanınmıştır. Bu uygulama doğrultusunda bulunan Yargıtay kararları vardır. Örneğin, Yargıtay 7. H.D.'nin 13.12.1983 tarih 83/15558 E-83/18274 kararında "dava konusu parseller 5653 sayılı kanun gereğince makilik olduğundan orman sınırları dışına çıkarıldığı ve böylece ormanla ilgisinin kalmadığı saptanmıştır" denilerek bu uygulama uygun bulunmuştur.

2. Bazı aplikasyon çalışmalarında ise 6831 sayılı orman kanununun 1/j maddesi gereğince orman sayılmayan makilik sahalaların tevzi, temlik işlemleri yapılmış ve tapusu alınmışsa bu sahalardan orman sınırları dışında bırakılmıştır (BAŞARAN/TUNCCEL, 1987 aynı görüşü benimsemektedirler). Bu görüşe uygun Yargıtay kararları da bulunmaktadır. Örneğin; Yargıtay 8. D.'nin 13.9.1988 tarih 1988/11340 K. Sayılı ilamında; "Nizalı yer 5653 sayılı kanuna göre maki olarak tefrik edildikten sonra, davacı adına tapulamaca tapuya bağlandığına göre artık bu yer orman sa-

yılmaz" denilmektedir. Aynı dairenin 30.11.1987 tarih 1987/14350 E-1987/13639 K. sayılı ilamında makiye tefrik edilen alanlarda oluşan tapulara geçerlik tanınmıştır.

3- Bazı komisyonlar, aplikasyon çalışmaları sırasında maki tefrik çalışmalarını dikkate almayarak 3116 sayılı yasaya göre yapılmış ve kesinleşmiş orman tahdit hattını aynen applike etmişlerdir. Yargıtay'ın son zamanlarda verdiği kararlar da bu doğrultudadır. Örneğin; Yargıtay 8.H.D.'nin 30.5.1988 tarih 1988/6567 E.-1988/7481 sayılı ilamında; "5653 sayılı kanun, 3116 sayılı kanunun 1. maddesi hükmünü değiştirmiş ve toprak muhafaza karakteri taşımayan makilerin orman sayılmayacağı belirtilmiştir. Yasada bu tür yerlerin orman sınırları dışına çıkarılacağına veya bu hususta yönetmelik hazırlanacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, Tefrik komisyonlarınca yapılan sınır dışına çıkarma işlemleri de hükümsüzdür. Bu durumda nizalı yere ait olduğu ileri sürülen tapu kaydı 1949 yılında yapılan tahditte hukuki değerini yitirmiştir" denilmektedir. Gene aynı Dairenin 6.6.1988 tarih 1988/6568 E.-1988/7799 K. sayılı ilamında; "5653 sayılı kanunda orman niteliğini yitiren yerlerin orman dışına çıkarılacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum ancak sonradan 1744 sayılı yasa ile benimsenmiştir. O halde 5653 sayılı yasanın yürürlükte bulunduğu 1950 ile 1956 yılları arasında Orman Tefrik Komisyonlarınca yapılan bu işlemler tahdidi kesinleşmiş ormanlar bakımından hükümsüzdür" denilerek tefrik çalışmaları hükümsüz sayılmıştır.

Yargıtay 20. H.D.'nin uygulamasına göre; 1924 Anayasasında ormanlarla ilgili herhangi bir hüküm yoktur. Başka bir deyişle Devlet ormanları o dönemde Anayasa güvencesinden yoksundu. Fakat o dönemde Devlet ormanları 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı kanunun 25. ve 31. maddeleri ile 1945'te çıkarılan 4785 sayılı kanunun güvencesi altında bulunmakta idi. Ayrıca, 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Yasasının 4. maddesi orman sahalarını tevziye tabi tutulacak araziler dışında saymıştır. Gerek bu kanunlar sebebiyle gerekse 5653 sayılı kanunun 4. maddesindeki; "Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer" hükmü ile yasada, kanunun geriye dönüştürüleceğine, maki yönetmeliği çıkarılacağına ve Maki Tefrik Komisyonları kurulacağına dair bir hüküm bulunmaması nedeniyle tahdidi kesinleşmiş Devlet ormanlarından maki tefrik yoluyla daraltma yapmanın yasal dayanağı bulunmamaktadır. Yasal dayanaktan yoksun idari kararlarla, kanunu geriye yürütmek ve kesinlik kazanmış uygulamaları değiştirmek mümkün değildir. Zira her kanun yürürlükte olduğu süre içinde uygulanır. Bir hukuk kuralı uygulanmış ve bu uygulama kesinlik kazanmışsa, sonradan bu kesinliğin idari işlemlerle değiştirilmesi bu ilke ile bağdaşmamaktadır (Yargıtay, 20. H.D.'nin 7.7.1992 tarih 1992/6313 E.-1992/3606 sayılı ilamı, 16 H.D.'nin 15.1.1991 tarih 1996/5423 E.-1991/121 sayılı ilamı, H.G.K.'nin 18.11.1992 tarih 1991/1-553 E.-1992/659 sayılı ilamında yer alan 20. H.D.'nin karşı oy yazısı).

Bu görüşü savunan yazarlar da vardır. Bu yazarlara göre; kadastro çalışmaları ve kesinleşmesi kamu düzeni ile ilgilidir. Kanuni dayanak olmadan kesinleşmiş tahdit hattı değiştirilemez. Tahdit hattının idari işlemlerle değiştirilmesi durumunda, yapılan işlem hem 766 sayılı Tapulama Kanununa göre hem de 3402 sayılı Kadastro Yasası'nın 22. maddesine göre ikinci kadastro sayılır ve bütün sonuçları ile hükümsüzdür (BAŞARAN/TUNCEL, 1987; ÖZDEMİR 1991, 1995). Aynı yazarlara göre "tapulu olma" kriterine de itibar edilemez. Zira, makilik alanların dağıtılması sonucunda tescil edilmiş bulunması "yolsuz tescil" olarak nitelendirilir ve her zaman iptal edilebilir (BAŞARAN/TUNCEL 1987). Hukuki değer taşımayan bu çalışmalar aynı yerde ikinci kez kadastro yapılamayacağından "eski tahdidin aplikasyonu" olarak değerlendirilmektedir (UÇAR 1993).

Sonuç olarak; tartışmanın 1950-1956 yılları arasında yapılan maki tefrik çalışmalarının geçerli kabul edilip edilemeyeceği noktasında odaklandığı söylenebilir.

4.3 22.3.1996 Tarihli İctihadı Birleştirme Kararının Değerlendirilmesi

20. Hukuk Dairesi'nin başvurusu üzerine toplanan Yargıtay İctihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu 3116 sayılı Orman Kanunu'nun 5653 sayılı Kanun'la değişik 1/e maddesine göre çıkarılan "Makilik ve Orman Sahalarının Birleştiği Yerlerde Orman Sınırlarının Tespitine Ait Yönetmelik" ile bu yönetmelik uyarınca yapılan işlemlerin geçerli olduğuna, orman sınırlandırılması kesinleşen taşınmazlar hakkında özel kanunlar gereğince oluşturulan tapulara değer verilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Bu karara karşı ileri sürülen düşüncelere yukarıda yer verilmiştir. Söz konusu kararda Yönetmeliğin Yasaya aykırılığı tartışılmamıştır. Ayrıca, 1961 ve 1982 Anayasalarının kamu mallarına ilişkin hükümleri ve bu konudaki Anayasa Mahkemesi kararları ve Yargıtay kararları aksi yöndedir. Önüne gelen davada adli yargı hakimi yasaya aykırı yönetmeliği ihmal edebilir ve doğrudan yasayı uygular (GÜNEŞ 1965; DURAN 1982).

Karşıoy yazılarında orman sınırları dışına çıkarma işleminin ilk kez 1744 sayılı Yasa ile imkan dahiline girdiği iddia edilmektedir. Halbuki orman dışına çıkarma olanağı 1956 yılından bu yana vardır. 1744 sayılı Yasa'ya göre orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan funda ve makiliklerin tarımda veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar görülen kısımları da orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Bu nedenle, makilik alanların ilk kez 3320 sayılı Yasa ile orman dışına çıkarıldığı iddiası dayanaksız kalmaktadır.

Orman sınırlarının değiştirilmesi konusunda sadece Tahdit Komisyonları'nın yetkili olduğu iddiası da eski düzenlemeye uymamaktadır. Zira, tüm orman yasalarında Orman Bakanlığına orman sınırlarını belirtme yetkisi verilmiştir. Bu yetki 2896 sayılı Kanun'la kaldırılmıştır. Ayrıca, 3116 sayılı Kanun'un 22. maddesine göre "Orman kadastro işleri ile mülkiyet ve tasarruflarda ki her türlü değişiklikleri ve bilahare yapılacak tahsisatı, sair mütenevvi işleri vilayetlerdeki orman başmühendisleri idare ederler". Görüldüğü gibi orman sınırlarında meydana gelecek değişikliklere göre orman sınırlarını değiştirme yetkisi mahalli orman idaresine de tanınmıştır.

1961 ve 1982 Anayasasının kamu mallarına ilişkin hükümleri ile bu konuda Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararlarının aksi yönde olduğu düşüncesine karşı Anayasa'nın 170. maddesi ve bu maddeye dayalı 2924 sayılı Kanun uygulaması örnek olarak gösterilebilir. 2924 sayılı Kanun'un orman köylüsü dışında olanlara imkan tanıyan hükümleri Çatalca Kadastro Mahkemesince Anayasa Mahkemesi'ne intikal ettirilmiştir. Mahkeme 30.3.1993 tarih ve 1992/48 E.-1993/14 K. sayılı ilamı ile yasanın orman köylüsü olmayanlara hak tanıyan maddelerini iptal etmiş, orman dışına çıkarılacak arazinin orman köylülerine satışını ise Anayasa'nın 10., 44., 46., 169. ve 170. maddelerine aykırı bulmamıştır.

Karşıoy yazılarında Yasaya aykırı yönetmeliğe dayanarak yapılan işlemlere geçerlilik tanınmayacağı görüşüne ise katılmak gerekmektedir. Bu nedenle, İctihadı Birleştirme kararında bir ayrıma gidilerek yasaya açıkça aykırı olan tefrik işlemlerine geçerlilik tanınmaması gerektirir. Ayrıca, idarenin bizzat kendisi tarafından çıkarılan yönetmeliğin iptali yoluna gitmesi düşünülemeyeceği gibi, vatandaşların da lehlerine olan bu düzenlemenin iptali yoluna gitmeleri beklenemez. Bu nedenle maki tefrik işlemleri fiilen yargı denetimi dışında kalmıştır.

4.4 Maki Tefrik İşlemlerinin 5658 Sayılı Kanun Uygulamasına Etkisi

Bilindiği gibi 31.3.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5658 sayılı Kanun, 4785 sayılı Kanunla devlete intikal eden ormanlardan; devlet ormanları içinde olmayan ve etrafı tarla, bağ, bahçe, gibi kültür arazisi, özel orman şehir, kasaba, köy merası ve orman kanununun 1. maddesine göre orman sayılmayan yerlerle çevrili olmak şartıyla, devlet ormanlarından tamamen ayrılmış bulunan ormanların diledikleri takdirde sahiplerine iadesini öngörmektedir (5658 sayılı Kanun md. 1/1). Söz konusu madde hükmüne göre devletleştirme bedeli ödenmemiş bulunan özel ormanlar hiçbir işleme tabi tutulmaksızın (ipso iure) sahiplerine intikal etmektedir.

Maki tefrik işlemi; tefrik edilen alanın içinde bulunan 4785 sayılı Kanunla devlete intikal etmiş özel ormanların komşu devlet ormanları ile bitişiklikliğini ortadan kaldırmaktadır. Zira 5658 sayılı Kanunun 1. maddesine göre devletleştirilen özel ormanların iadesi için aranan koşul; söz konusu ormanın Orman Kanununun 1. maddesine göre orman sayılmayan yerlerle çevrili olmasıdır. Devletleştirilen özel ormanın da içinde bulunduğu alanın 5653 sayılı Yasanın 1/e maddesine göre orman sayılmayan makilik olduğunun tespiti ve tefriki, devlet ormanları ile bitişikliği ortadan kaldıracaktır.

Mesele, maki tefrik işlemi sonucunda devletleştirilen ormanın 5658 sayılı Kanuna göre ipso iure (kanun gereği) sahiplerine intikal edip etmeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Yargıtay H.D. si 10.3.1976 tarih 1974/8539 E.-1976/3571 K. sayılı ilamında 4785 sayılı Kanunla Devlete intikal eden özel ormanın sonradan 5658 sayılı kanuna göre iadesi sonucunu doğuracağı sonucuna varmıştır. Benzer şekilde yerel Mahkeme kararları da bulunmaktadır (İstanbul'da Göçbeyli ve Saip Molla ormanları bu gerekçe ile sahiplerine iade edilmiştir).

Oysa 5653 ve 5658 sayılı kanunlar amaçları bakımından birbirlerinden tamamen farklıdır. 5653 sayılı Kanun makilik alanların tefrikini 5658 sayılı Kanun ise devletleştirilen ormanların bazı şartların mevcudiyeti halinde iadesini amaçlar. Bu iki yasanın yukarıda görüldüğü gibi karıştırılması devlete intikal eden özel ormanları iadesi sonucunu doğurmaktadır.

Orman kadastrounun kesinleşmesi tapuların hükümsüzlüğü sonucunu doğurur. B ilahare bu alanların makiye tefriki eski sahiplerine geri dönmesi sonucunu doğurmaz. Her ne kadar bazı maki tefrik tutanaklarında "sahibine iade edilmiştir" ibaresine rastlanmakta ise de bunun yasal dayanağı yoktur. Aslıolan bu alanların Toprak Tevzi Komisyonları marifetiyle topraksız çiftçilere dağıtılmasıdır.

5658 sayılı Kanun açısından durum farklıdır. 4758 sayılı Kanun yöneltilen tepkiler sonucunda bazı ormanların sahiplerine iadesi hedeflenmiştir. 5653 sayılı Kanunda böyle bir hüküm yoktur.

Ayrıca, 5653 sayılı Yasanın 1. maddesine göre, etraflı Orman Kanununun 1. maddesine göre orman sayılmayan yerlerle çevrili olmak şartında esas alınacak tanım 3116 sayılı Kanunun 4785 sayılı Kanunun 12. maddesi ile değişik 1. maddesidir. Zira, 5658 sayılı Kanun, 5653 sayılı Kanundan yaklaşık üç ay önce yürürlüğe girmiş bulunmaktadır (31.3.1950-3.4.1950). Bu durumda iade koşulunu araştırırken esas alınacak tanım 5653 sayılı Kanunun 2. maddesi ile değişik 1. maddede değil, 4785 sayılı Kanunun 12. maddesi ile değişik 1. maddedir. Bu maddeye göre de makilik alanlar tamamen orman sayılmaktadır.

Sonuç olarak; 4785 sayılı Kanuna göre devlete intikal eden ormanların içinde buldukları arazinin makiye tefrik edilmesi 5658 sayılı Kanuna göre bu ormanların sahiplerine iadesi sonucunu doğurmaz.

Bu durumda; tefrik edilen alanın sahibine intikal edebilmesi için kazandırıcı zaman aşımının koşullarının gerçekleşmesi gerekir. Bu konuda Yargıtay 8. H.D.4nin 5.2.1988 tarih 1987/12825 E.-1988/1128 K. sayılı ilamında, "Davacılar, kendilerine ait tapulu yerlerin 4758 sayılı Kanuna göre devletleştirildiğini, ancak orman karakteri taşımadığından ötürü Orman İdaresince kurulan komisyonlar marifetiyle "maki" olarak belirlendiğini, buna rağmen iade edilmediğini gileri sürerek 5658 sayılı yasanın 1. maddesi hükmüne göre iade edilmesini ve adlarına tescilini istemişlerdir. Ayrıca, 4758 sayılı Yasaya göre tapu kayıtlarının kapsamı olan alanlar devletleştirilmiş ise tapu kaydı hukuki değerini yitirir. O halde meselenin iade bakımından incelenmesi sırasında tapunun hukuki değerini yitirip yitirmediğinin de tartışılması ve dava Medeni Kanunun 639. maddesine dayanan "bir tescil davası" şeklinde otaya çıktığına göre zilyedlik durumunun da gözönünde tutulması gerekir" denilerek işaret edilmektedir (DÖNMEZ 1992).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma ile Ülkemiz açısından son derece önem taşıyan funda ve Makilik alanlar önce bilimsel açıdan ele alınarak Funda ve Maki kavramları, biriyle ilişkileri, benzer formasyonlarda farkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu bölümde asıl bitki ormasyonunun maki olduğu sonucuna varılarak funda ve garig örtüsünün makinin farklı halleri olduğu sonucuna varılmıştır.

Ayrıca, primer, sekonder ve pseudomaki konularındaki görüşlere de yer verilerek ülkemiz açısından yayılış alanları belirlenmeye çalışılmıştır. Pırnal meşesi, Kermes meşesi ve sandal gibi türlerin orman ağacı sayılmaları gerektiğine ilişkin düşüncelere de yer verilmiştir.

İkinci bölümde Maki uygulamaları ve sonuçları ele alınmış; bu husustaki yasal düzenlemelere ve değişikliklere de yer verilmiştir. Bu bölümde, 1946 yılına kadar orman meselesine çok hassas yaklaşıldığı mümkün mertebe her türlü yeşil alanın korunmaya çalışıldığı görülmektedir. Hatta yasal olarak orman sayılmayan fundalıkların dahi bazı koşullarla orman sayıldığı görülmüştür. Bu dönemde fundalıkların tefriki konusunda ise teşebbüste dahi bulunulmamıştır. Ancak, 1950 yılından itibaren fundalıklar da maki kapsamına sokularak birkaç istisna dışında orman sayılmamıştır. Yasaya aykırı idari düzenlemeler ve uygulamalar yapılmıştır.

1956 yılında 6831 sayılı Kanunda gerekli düzenleme yapılarak funda ve makilik alanlar için orman ve toprak muhafaza karakteri taşıma koşulu somut esaslara bağlanmaya çalışılmıştır.

Ancak, bu çabalar maki uygulamasında bir düzen sağlamakta yeterli olmamıştır. Orman dışına çıkarma işlemi için 1974 yılından itibaren kadastrosu kesinleşen ormanlara yeniden dönen kadastro komisyonları makilikler hakkında farklı uygulamalar yapmış, Yargıtayın muhtelif daireleri de farklı kararlar vermeye başlamışlardır.

Yargıtay 8. ve 20. Hukuk Daireleri, makilik alanların orman dışına çıkarılarak dağıtılacağına ve bu konuda yönetmelik çıkarılacağına dair 5653 sayılı Yasada hiçbir hüküm bulunmadığı, Yönetmeliğin yasaya aykırı hükümler taşıdığı, orman tahdit komisyonlarının ikinci plana atıldığı, tefrik işleminin kesinleşmiş orman sınırları içinde uygulanacağına kamu malı olan makilik alanların orman dışına çıkarılması olanağının ancak 3302 sayılı Yasa ile olanaklı hale geldiği gibi gerekçelere dayanarak maki tefrik işlemlerinin yok hükmünde olduğu görüşünü savunmuşlardır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun ve 1, 7, 14, 16. Hukuk Daireleri ise bu işlemleri ve buna dayalı tapuların geçerli olduğunu savunmuşlardır.

Maki Tefrik İşlemlerinin doğurduğu sorunlar üçüncü bölümde ele alınarak;

a) İdarenin Yasa ile yüklenen görevi yerine getirmek için yönetmelik çıkarabileceği kabul edilmiş, ancak, Yönetmeliğin bazı hükümlerinin Yasaya aykırı olduğu ve asil tartışmanın bu yönünde olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca adli yargı hakiminin yasaya aykırı yönetmelikle karşılaştığında yönetmeliği ihmal ederek doğrudan yasayı uygulama hakkına ve yetkisine sahip bulunduğu sonucuna varılmıştır.

b) Orman dışına çıkarma kavramının 8.9.1956 yılından beri mevcut olduğu ve uygulamasının yapıldığı gösterilmiştir. Ancak Maki Tefrik Yönetmeliğinin yürürlükte kaldığı dönemde böyle bir olanağın bulunmadığı da bir gerçektir.

c) Tüm orman yasalarında orman sınırlarının tespiti yetkisinin orman tahdit komisyonlarına verildiği düşüncesine karşı Orman mevzuatında yer alan hükümlere dayanılarak Bakanlığın ve mahalli teşkilatın da yetkili bulunduğu gösterilmiştir.

d) Kadastrosu kesinleşen ormanların sınırlarının idari kararlarla değiştirilemeyeceği düşüncesine karşı; yasal dayanağı bulunmak ve usulüne uygun olmak kaydıyla bu sınırın değiştirilebileceği, 2. madde uygulamasının bu nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

e) Maki tefrik işlemlerinin kesinleşmiş orman sınırları içinde uygulanamayacağı görüşüne karşı, orman dışına çıkarma konusunda bugünkü düzenlemelere ve yasa koyucunun gerçek iradesine dayanılarak katılmamıştır.

f) 1961 ve 1982 Anayasalarının kamu malları konusundaki hükümlerine dayanılarak, bu malların özel mülkiyete geçirilemeyeceği düşüncesi de irdelenerek 1982 Anayasasının gene kamu yararını gözeterek bazı istisnai hükümler taşıdığı ve bu uyuşulmanın halen sürdüğü gösterilmiştir. Anayasanın 170. maddesi ve 2924 sayılı Kanuna dayalı bu uygulamaların yüzeysel olarak uygulanacağı tehlikesine de işaret edilmiştir.

g) Yönetmeliklerle yasaya aykırı düzenlemeler yapılamayacağı görüşüne katılmış, Maki Tefrik Yönetmeliğinin bazı hükümlerinin yasaya aykırı olduğu vurgulanmıştır.

h) Yasaya aykırı yönetmeliğin iptali sağlanmadıkça bu yönetmeliğe dayalı işlemlerin geçerli olacağı görüşüne katılmamıştır. Zira, maki tefriki meselesine yurttaş haklarının ihlali söz konusu değildir. Söz konusu olan toplum açısından son derece önemli olan makilik alanların yasayı aşan düzenlemelerle dağıtılmasıdır. Ayrıca, Yönetmeliğin iptalinin de mümkün olmadığı açıklanmıştır.

ı) Son olarak maki uygulamasının 5658 sayılı Kanunla ilişkisi de irdelenmiş ve bu kanunun özel amacı belirtilerek iki kanunun birbirine karıştırılmaması gerektiği, Maki tefrik işleminin devletleştirilen ormanların iadesi sonucunu doğuramayacağı sonucuna varılmıştır.

MAQUIS APPLICATION IN TURKISH LAW OF FORESTRY AND ITS CONSEQUENCES

Doç. Dr. Sedat AYANOĞLU

Abstract

Being characteristic plant formation of Mediterranean region Maquis lands, besides of their antierosional and hydrologic functions, eing potential afforestation areas and including rich genetic resources are very important for countries landing on semi-arid climatical zone.

In spite of this reality, maquis lands had been the subject of densely criticisms and different legal regulations. Those regulations caused different applications of commissions of forest cadastre and jurisprudential conflicts between departments of Turkish Supreme Court (Yargıtay). This subject begun to dispute again with a new decision which has given by the Great Council of Jurisprudence Conjunction of Turkish Supreme Court.

In this study after examining maquis concept and it's relation with similar formations, some informations given about maqui application and tried evaluation of above mentioned decision of Yargıtay.

SUMMARY

Maquis is a plant formation that has been formed by approximately 3 meters long, evergreen and hard leafy, wooden and herbaceous plants which are seen on seashores of Mediterranean Region.

This formation named as "Tall maquis" (4-5 meters) and "Short maquis" according to the length of the plants participating to it's composition.

Maquis formation also named as "Maquis of *Q. coccifera*", "Maquis of *Arbutus-Olea-Phylleria*", "Maquis of *Ceratonia -Myrtus*" etc.... according to dominant specieses which participating to it's composition.

Maquis a climax of Mediterranean region on a specimen of seconder vegetation according to a sight.

According to the other sight, maquis is a seconder vegetitin which took te place of destroyed froests in Mediterranean region.

Scientific researches show that majority of maquis land are seconder vegetation in our Country.

Also researches show that *Q. coccifera* and *Q. ilex* should not be included into the maquis formation. Also it should not be forgotten that maquis elements, on the climatical transition zones, take forest's places and forming a different formation called pseudo maquis (false maquis).

And heather is a formation which *Erica* specieses of the maquis elements are dominant. It can be accepted that heather is not an original formation but just a maquis formation which *Erica* specieses are dominant.

In the regions where the soil is shallow, the rain falls lessen, the soil-water balance is broken and the sunlight becomes intensive, there is another formation which is called "Garig". This formation consists of short shrubs in the form of a pillow 50-100 cm. long and their leaves become yellow. Graig formation covers the soil loosely and easily differs from maquis. Also Garig vegetation is a seconder formation which consists by the result of maquis degradation.

The first law that is about heather and maquis is the ancient "Land Law" in 1858. The 103 trd. section of this law considers "pırnallık"s as dead land (ownerless land). Dead land can be possessed by settlement and improvement. So we can say that the forming registers about maqui land are depended on the 103 trd. section of this Law.

It is seen that till 1937, maquis land called as "pırnallık" are considered out of forest regimen.

The forest law number with 3116 putting in force in 1937 includes the maquis and in forest regimen but excludes heather land. On the other hand application of this Law in a period of fourteen years by the Ministry of Agriculture didn't separate the heather land from forest.

Against the Law numbered 3116 ownerless heather land which carrying forest protection character and regularly providing forest products are considered as forest and this application of the Ministry of Agriculture was accepted by the Supreme Court (Yargıtay).

The Law numbered 4785 with some few exceptions Maquis land were not considered as forest and accepted as they were separated from forests. This Law has given the task of separation of maquis and to the Ministry of Agriculture but did not show the way of separation. The Ministry has put a Regulation in to force and started the separation.

The Regulation has included some sections against the Law. The ministry has created new legal situations against the Law. According to this Regulation 491.595 ha. maquis and separated from forests.

The Law numbered 6831 which was put in force in 1956 for considering maquis land as forest has bent on the condition of carrying soil and forest protection character. The regulation of Maquis Separation that is depended on this Law, included some new specieses in maquis formation and by this way enlarged the content of maquis.

By this regulation where *Q. ilex* and *Q. coccifera* are dominant considered as forest, and horizontally spreading one of maquis limited by 400-500 meters. Fourth section of this Regulation about *Q. coccifera* and *Q. ilex* is abolished by approval of the Ministry in 21.5.1964. Until 1960 has been worked in 99.003 ha. area and 90.444 ha. maquis land separated from forest. In the period of 1959-1962 maquis separation work has been stopped because of the application of the second section of the Law numbered 6831. 192.000 ha. area has been separated from forest in this period. These applications have been abolished by the Government of National Convention. When the rule of forbiddance reducing forest area putting in force by the sections 37 th and 131 th of the 1961 Constitution maquis separation and taking out some areas from forest has been stopped.

With altering section 131 the 1961 Constitution by the Law numbered 1255 in 1970 it has been possible to take out some areas from forest which lost their forest character.

According to its alteration 2nd section of the Law numbered 6831 changed by the Law numbered 1744, a new Regulation put in force and begun to application. For application of second section when forest cadastre commissions came back to forests which cadastral works concerned, realized different applications.

Some commissions did not take in account old maquis separation, by the others give validity to maquis separation and these areas taken out of forest borders.

Same differences occurred in Supreme Court application and caused contradiction between decisions of different departments. Consequently the Wide-Council of Jurisprudence Conjunction accepted validity both the Regulation of Maquis Separation and applications which depend to this Regulation. The Wide Council also accepted validity of occurred registrations about maquis lands.

Nevertheless some sections of the Regulation against to the Law numbered 3116. In addition, rules about common land in 1961 Constitution and decisions of the Court of Constitution and Supreme Court are in the opposite direction.

Besides of these subjects some extreme opinions claimed as the separation facility was just occurred by the Law numbered 3302 and only the Commission of forest Cadastre has the power to determine forest borders.

The acceptance of some forest areas which include % 10 forest or % 25 coppice as maquis and being forced of commissions of forest cadastre to accept the decisions of Maquis separation commissions are clearly against the Law.

In this situation the falling task on Forest Administration is to abolish or alter the Regulation, but Administration of Forest did not do this abolishment and by the application of this unlawful Regulation separated approximately 500.000 hectares of maquis land from forests. Separated areas transferred to farmers and registered.

Judge who has confront the maquis separation procedure in cadastral conflicts is certainly obliged to regard the Law. Thus, according to the section 138th of Constitution, the judge have to depend his decision at first on the Constitution, secondly on the Law and the other regulations at last. By this reason the judge must neglect the unlawful regulation and apply directly the Law. Therefore every maquis separation procedure must be examined carefully and never even validity to procedures against the Law.

The concept of "Taking out of forest" doesn't occur by the Law numbered 3302. It occurred earlier than this Law by the Law numbered 6831 in 1956 and applied. Those applications are abolished later.

The determination power of forest borders was also given besides of commissions of forest cadastre to the Ministry of Forest and local force administration by the reason of some difficulties.

The claim of the maquis separation procedure can not be done in forests which cadastral works are concerned is also against to the will of Law Maker and past and present applications.

This sight can be defended from the point of view of general benefit of society and realities of Country, but it's pity the real will of Law Maker is to distinguish maquis and from forest and to distribute those areas.

KAYNAKLAR

- AKİPEK, J.G., 1973: *Türk Eşya Hukuk I. Kitap, Mülkiyet, Ankara.*
- ARIN, Z., 1951: *Yabancı Müttehassıslar Gözüyle Ormanlarımız, Orman ve Av Dergisi, Sayı 23, Ankara.*
- AYANOĞLU, S., 1995: *2924 Sayılı Kanuna İlişkin Yasa Teklifi, 1. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi, Trabzon.*
- AYTUĞ, B., GÖRCELİOĞLU, E., 1994: *Archaeobotany In Anatolia, 29. Uluslararası Arkeometri Sempozyumu, TÜBİTAK, Ankara.*
- BALTA, T.B., 1972: *Kamu Mallarından Yararlanmanın Tabii Olduğu Rejim, Ankara.*
- BAŞARAN, Ö., 1978: *Makiliklerde Uygulama, Orman Hukuku Dergisi, Sayı 5, Ankara.*
- BAŞARAN, Ö., TUNCEL, F., 1987: *Orman Hukuku, Ankara.*
- BİLGİN, P., 1995: *İdare Hukuku Ders Notları, İdare Malları, İstanbul.*
- CİN, H., 1980: *Türk Hukukunda Mer'a, Yaylak ve Kışlaklar, Ankara.*
- DERBİL, S., VELİDEDEOĞLU, H.V., 1959: *İdare Hukuku, İstanbul.*
- DOĞANAY, Ü.Y., 1974: *Orman ve Orman Toprağı Üstünde Mülkiyet, TMMOB Orman Mühendisleri Odası Yayını, Ankara.*
- DURAN, L., 1985: *İdare Hukuku Ders NOTları, İstanbul.*
- DÜREN, A., 1975: *İdare Malları, Ankara.*
- GİRİTLİ, İ., BİLGİN, P., 1973: *İdare Hukuku, İstanbul.*
- GÜLAN, A., 1996: *Kamu Malları, Gün Işığında Yönetim, İstanbul.*
- GÜNEŞ, T., 1965: *Türk Pozitif Hukukunda yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri, Ankara.*
- İNAL, S., 1951: *Orman Tarifi ve Makilikler, Orman ve Av Dergisi Sayı 9, Ankara.*
- KASAPLIGİL, B., 1947: *Kuzey Anadolu'da Botanik Gezileri, İstanbul.*
- KAYACIK, H., 1948: *Akdeniz Mıntıkasında Bilhassa İtalya ve Türkiye'de Ağaçlandırmayı Temel Şartları, O.G.M. Yayın No : 79, İstanbul.*
- KILIÇKIRAN, S., 1973: *Türkiye'nin Akdeniz Bölgesindeki Makiliklerin Değerlendirme Olanakları Üzerinde Araştırmalar, Doktora Tezi, İstanbul.*
- KILIÇKIRAN, S., 1991: *Akdeniz Bölgesindeki Makiliklerin Değerlendirme İmkanları, Ormanlık Araştırma Enstitüsü Dergisi, Cilt : 37 No : 73, Ankara.*
- KÖPRÜLÜ, B., 1948: *Türk Hukukunda Orman Mülkiyeti, İ.Ü.H.F.M., Cilt 14, İstanbul.*
- KÖPRÜLÜ, B., 1949: *Cihali Mübaha Ormanları, İ.Ü.H.F.M., Cilt 15, İstanbul.*
- KÖY HİZMETLERİ GEN. MÜD., 1987: *Türkiye Genel Toprak Amenajmanı Planlaması, Ankara.*
- KUNTMAN, O., 1989: *Kazanılmış Hak Kavramı, Yasal Dayanağı ve Uygulama ile İlgili Bir İnceleme, İstanbul Barosu Dergisi Cilt 63, Sayı 10-12.*
- KUTLUK, H., 1948: *Türkiye Ormanlığı ile İlgili Tarihi Vesikeler, İstanbul.*
- LATOURNİERE, R., 1982: *Counseil D'Etat'ın Yargıtama Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme (Çeören; Yıldızdah YAYLA), İstanbul.*

- MANTEL, K. 1964: *Forstliche Rechtslehre, Freiburg.*
- MEYER, F., 1968: *Legislation Et Polituque Forestieres, Paris.*
- ONAR, S.S., 1944: *Türk Hukukunda Amme Emlaki Teorisi, Ebul Ula Mardin'e Armağan, İstanbul.*
- ONAR, S.S., 1960. *İdare Hukukunun Umumi Esasları, Cilt 2, İstanbul.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1985 : *Türkiye Orman Envanteri, Yayın No. 630, İstanbul.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1989 : *Kuruluşunun 150. Yılında Ormanlarımız, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1962: *Ormancılık İstatistik Albümü (1955-1959), Yayın No. 358 Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1964: *Ormancılık İstatistik Albümü 1960, Yayın No. 397, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1965: *Ormancılık İstatistik Albümü 1961, Yayın No. 429, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1967: *Ormancılık İstatistik Albümü 1962, Yayın No. 479, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1969: *Genel İstatistik Albümü (1938-1967), Yayın No. 512, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1970: *Ormancılık İstatistik Albümü 1964, Yayın No. 528, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1970: *Ormancılık İstatistik Albümü 1965, Yayın No. 533, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1971: *Ormancılık İstatistik Albümü 1966, Yayın No. 544, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1971: *Türkiye Başmüdürlükler, İşletmeler ve İller İtibarı ile Orman Envanteri, Yayın No. 542, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1972: *Ormancılık İstatistik Albümü 1967, Yayın No. 552, Ankara.*
- ORMAN GEN. MÜD., 1972: *Ormancılık İstatistik Albümü 1968, Yayın No. 558, Ankara.*
- ORMAN GEN. BAKANLIĞI, 1993: 1. *Ormancılık Şurası (Tebliğler ve ön Çalışma Grubu Raporları) Cilt 1, Ankara.*
- ORMAN BAKANLIĞI, 1993: 1. *Ormancılık Şurası (Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları) Cilt 2, Ankara.*
- ÖCAL, Ş., 1970: *Kanunların Makale Şamil Olmaması ve Orman Kanunları, Orman ve Av Dergisi, Cilt 42, Sayı 4, Ankara.*
- ÖZDÖNMEZ, M., İSTANBULLU, T., AKESEN, A., 1989: *Ormancılık Politikası, İ.Ü. Yayın No 3553, İstanbul.*
- PEŞMEN, H., 1968: *Batı anadolu Ericacea Üyeleri ve Maki Formasyonu İle İlişkileri Üzerinde Bir Araştırma, İzmir.*
- SAATÇIOĞLU, F., 1969: *Silvikültür 1, Silvikültürün Biyolojik Esasları ve Prensipleri, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No. 14, İstanbul.*
- SARICA, R., 1943: *Türkiye'de İcra Uzmanının Tanzim Selahiyeti, İstanbul.*
- SINMAZ, B., KARATAŞ, I., 1987: *Orman Kanunu, Ankara.*
- TANT, T., 1970: *İdari İşlemin Geri Alınması, Ankara.*
- TOYGAR, S., 1964: *Eski ve Yeni Hukukunuza Göre Orman Anlamı, İstanbul.*
- TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ, 1988: *Türkiye'de Ormansızlaşmanın Tarihsel Geçmişi, Yıl 63, Sayı 2-6, Ankara.*

UÇAR, A., 1993: *Orman Sınırları Dışına Çıkarma, 1. Ormancılık Şurası Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları*, Ankara.

ULUKUT, B., 1963: *Türk Orman Hukuku, 1. Kitap*, İstanbul.

ULUOCAK, N., 1994: *Yer Örtücü Bükiler*, İstanbul.

YALTIRIK, F., 1975: *Türkiye'de Garig Vegetasyonunun Floristik Kompozisyonu*, *Biyoloji Dergisi* Cilt 24, İstanbul.

YAYLA, Y., 1990: *İdare Hukuku*, İstanbul.